

Lasten ja nuorten lääkäripalvelut

TYTÖN YMPÄRILEIKKAUSEPÄILYN SELVITTÄMINEN - OHJE KOULULÄÄKÄREILLE

Ohje soveltuu myös kouluterveydenhoitajien käyttöön, vaikka yksittäiset kohdat esimerkiksi statuksen teosta koskevat luonnollisesti vain lääkäriä.

EPÄILY, ETTÄ YMPÄRILEIKKAUS ON TEHTY

- Toimi kuten pahoinpitelyasiassa: kirjaa tarkasti mitä kerrotaan ja kuka kertoo, älä johdattele. Tarkkaan haastatteluun ei pidä pyrkiä itse. Vanhempia ja lasta ei kannata haastatella yhtä aikaa. Tee **lastensuojeluilmoitus** ja **poliisi-ilmoitus pahoinpitelystä**. **Pääsääntöisesti vanhemmille ei kerrota ilmoituksesta. Viivästä myös sairaskertomusteksti.** (THL:n linkissä tästä sanotaan, että yleensä keskustellaan vanhempien kanssa ensin. Helsingin poliisin, lastensuojelun ja oikeuspsykologian käytännöt on kuitenkin viime aikoina sovittu enenevästi niin, että poliisille ja lastensuojelulle jätetään lasten pahoinpitelyepäilyissä mahdollisuus haastatella eri perheenjäseniä "yllättäen".) Jos tiedät, että uhrilla on sisaria, mainitse se ilmoituksissa. Uhrin itsensä osalta uusimisriski on pieni, eikä sijoitusta kodin ulkopuolelle todennäköisesti tarvitse harkita, joten ilmoitukseen ei välttämättä ole aivan päivityksellinen.
- Jos on mahdollista, että leikkaus on juuri tehty, katso status päällisin puolin itse. Jos on tuore haava tms, tee päivityslähete lastenkirurgian päivitykseen tai naistentautien päivitykseen (riippuen lapsen/nuoren puberteettiasteesta).
- Jos tilanne lääketieteellisesti ei ole akuutti, statusta ei välttämättä tarvitse itse tehdä ollenkaan. Jos epäily herää esimerkiksi lapsen kertoman perusteella, eikä alapään katsominen ole muuten tilanteessa luontevaa, sitä ei tarvitse tehdä. Poliisi pyytää tutkimuksen virka-apupyynnönä Lastenlinikalta, jos katsoo tarpeelliseksi asiaa tutkiessaan. Jos tilanteeseen liittyy virtsavaivaa, muuta alapäävaivaa tai muita vastaavia oireita, status tehdään tavalliseen tapaan, hoidettavat asiat hoidetaan, ja löydökset kirjataan. Pikkutyttöillä variaatio näkyvän klitoriksen koossa on suurta, samoin esimerkiksi labiasynekkiat ovat mahdollisia, ja muitakin anatomisia variaatioita on olemassa. Lievempiä, hyvin parantuneita ympärileikkauksia ei ole välttämättä helppo nähdä. Eli jos anatomian tulkinta ei ole ihan helppoa, siitä ei kannata hämmentyä. Kirjaa se mitä näet. Tarkempi tutkimus tehdään poliisin virka-apupyynnön perusteella Lastenlinikalla.
- **Jos on aivan selvää, että tyttö on leikattu ennen perheen Suomeen muuttoa, ei tarvitse tehdä poliisi-ilmoitusta, koska tätä ei Suomessa voida katsoa rikokseksi.** Lastensuojeluilmoitukseen ei välttämättä ole tarpeen. Mieti, tarvitseeko tyttö hoitoa/tietoa myöhemmistä hoitomahdollisuuksista (psykkinen ja fyysinen puoli), ja tarvitaanko toimia uhrin sisarien leikkauksen ehkäisemiseksi.

Lasten ja nuorten lääkäripalvelut

EPÄILY, ETTÄ PERHE SUUNNITTELEE YMPÄRILEIKKAUSTA

- Suunnitteilla lomamatka tyttölapsen kanssa esimerkiksi Somaliaan, ei mitään varsinaista epäilyä ympärileikkauksesta: Kysy, mitä vanhemmat ajattelevat tyttöjen ympärileikkauksesta. Jos asenne on selkeän kielteinen, kerro, että tämä on hienoa, ja että näin enenevästi onkin Suomessa maahanmuuttajien keskuudessa. Kerro, että entisessä kotimaassa ympärileikkaukset ovat edelleen hyvin yleisiä (jos siis kyseessä korkean esiintyvyyden maa kuten Somalia), ja että joskus esimerkiksi isoäiti on leikkauttanut tytön vanhempien tietämättä. Kehota vanhempia keskustelemaan asiasta isovanhempien kanssa ennen matkaa, jos tyttö on menossa isovanhempien luo. Kerro, että leikattavaksi lähettäminen on Suomessa rangaistava rikos. Puhu siihen sävyyn, että kerrot "varmuuden vuoksi", ja tapanasi on kertoa nämä asiat kaikille. Kirjaa sairaskertomukseen, mitä kerroit.

- Jos herää epämääräinen epäily suunnitelmasta ympärileikkauttaa tyttö, tee lastensuojeluilmoitus.

- Jos herää selkeämpi epäily suunnitelmasta leikkauttaa tyttö, tee sekä lastensuojelu- että poliisi-ilmoitus. Tämä on lapsen törkeään pahoinpitelyn suunnittelu, joka on rikos, josta viranomaisilla on ilmoitusvelvollisuus. Sinun ei tarvitse olla varma, että suunnitelma on olemassa, "järkevä epäily" riittää syyksi tehdä ilmoitukset.

- Ilmoituksista pääsääntöisesti ei kerrota vanhemmille. Muista myös sairaskertomustekstin viivästäminen.

- Jos kuulet leikkauksesta tai leikkaussuunnitelmasta monen ihmisen kautta (esim. lapsen kaveri - ip-kerhon ohjaaja - kuraattori - th - koululääkäri), eikä akuuttia epäilyä ole, kehota asian ensimmäisenä kuullutta viranomaista tekemään ilmoitukset lastensuojeluun ja poliisille. Kerro, että jos lastensuojelu/poliisi toivoo, voit keskustella asiasta koululääkärin vastaanotolla lapsen ja/tai vanhempien kanssa. Älä sekaannu asiaan, jos pyyntöä ei tule.

KONSULTAATIONUMEROITA

Oikeuspsykologian yksikön konsultaationumero: 050 4287888 (arkisin klo 9-15)

Poliisi: väkivaltarikostutkinnan ryhmäsähköposti: vakivaltarikokset.helsinki@poliisi.fi. Toissijaisesti rikostutkinnan päivystävä partio, puh. 0295 470 237 (vain akuuteissa tilanteissa)

Lasten ja nuorten lääkäripalvelut

LINKKEJÄ

THL, Lastensuojelun käsikirja:

www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/erityiskysymykset/pahoinpitely-ja-seksuaalinen-hyvaksikaytto/tyttojen-ymparileikkaus

Ilmainen internetkurssi ympärileikkauksen tunnistamisesta:

- Hyvä, mutta tehty briteille, eli pitää soveltaa itse Suomen oloihin
- Alun paikkakuntavalikosta ruksataan "International", kun kirjaututaan
- Kurssi kestää 1-3 tuntia omasta perusteellisuudesta riippuen, ja sen voi tehdä pätkissä. Lopussa saa todistuksen

www.safeguardingchildren.co.uk/resources/female-genital-mutilation-recognising-preventing-fgm-free-online-training/